

עמים קטנים ועניים רבים אחרים אשר ייאל-צו — במקדם או במאוחר — לצאת למאבק מזויין נגד משטרידיכוי. תורתו של גיאפ ושיטת-הלחימה של הויאט-קונג מופצות כיום בעולם המהפכני כולו בצורה מרוכזת ומקצור עית. באמצעות ארגונים כגון: „הארגון התלת-יבשתי“ אשר מרכזו בהבאנה, אשר בקובה, או „ארגון הסולידריות האפרו-אסיאני“, שמזכיר-רותו בקהיר. עתונים כדוגמת „ויאט-נאם קורייר“, חוברות-תעמולה וספרונים — נשל-חים באלפים מדי שבוע לכל ארצות-תבל. נציגים של מפלגות קומוניסטיות וארגוני-שחרור משלוש יבשות — ולאחרונה בפרט מאמריקה-הלטינית — מוזמנים לבקר בצפון ויאט-נאם, להשתלם בה ולהתרשם מן המת-רחש.

מן האמור לעיל עולה, כי משמעותה של מל-חמת ויאט-נאם חורגת בהרבה מגבולותיה של מדינה אומללה זו. „המלחמה העממית“ המת-נהלת בה מהווה אתגר חדש הניצב בפני האמריקאים. שכן כישלונם לדכאה יביא ב-הכרח לפתיחת מלחמות חדשות נוסח ויאט-נאם בחלקי-תבל אחרים.

וכאן טמון ערכו הרב של הספר: הוא מסייע לנו להכיר פנים-אל-פנים את „המלחמה ה-עממית“ בנוסח זה וממחיש היטב את פירושו של המלים „מאבק מזויין של העם כולו“. הוא מבהיר לנו את חשיבותו של המודיעין במל-חמה כזאת, ומעל לכל — את מקומן רב-הערך של התעמולה והלוחמה הפסיכולוגית. כפרים ואזורים שלמים נכבשים על-ידי צד זה או אחר מן הצדדים הלוחמים — לא בכוח הזרוע והנשק אלא בכוח-שכנוע של חוליות-התעמולה והלוחמה הפסיכולוגית. ובשיטות אלו נהנה ארגון הויאט-קונג בויאט-נאם מ-יתרונות גדולים: אנשיו מכירים את העם — שהם בשר-מבשרו — ויודעים את סבלותיו; הם יוצאים חוצץ נגד השוחד ואי-הצדק ה-שוררים בארצם, ולא בה בלבד אלא אף ביתר-ארצות-אסיה בהן פועלים ארגוני-שחרור מסו-גם; הם משוים את מצב-התזונה הירוד באזר-רים הכפריים לשפע הקיים בערים הגדולות; הם מטפחים את הנוער ומחדירים בו תודע-ת-שליחות; הם פועלים בצניעות ובטהור-מי-דות כלפי הכפריים — מחד-גיטא, ומגלים אכזריות נוראה כלפי „אויבי-העם“ — שוט-

רים, מורים, או כל „נציג ממשלתי“ אחר — מאידך-גיטא. בדרך זו כובשים הם את לב-בות הכפריים ולאט-לאט מזדהים הללו עם מטרותיהם הפוליטיות של התועמלנים.

כיום הוגבר המאמץ הצבאי האמריקאי בויאט-נאם, והוא מגיע לממדים של מכונה מלחמתית אדירה. בפעולה אחת בלבד, שבוצעה בפברואר 1967 במחוז טיינין, הפעילו האמריקאים 8 חטיבות חי"ר, 4 חטיבות משוריניות ו-11 גדודיות-תחנים, כל זאת — פרט ליחידות-סיוע רבות ומאות מטוסים. זהו כוח צבאי גדול ביותר, המ-סוגל לנחול ניצחונות נאים — אולם אין הוא הפיתרון ההולם את סוג המלחמה המתנהלת בויאט-נאם. האמריקאים יודעים לתפוס או להרוס כפרים — אך אין הם מצליחים לכבוש את לבבות-הכפריים, דבר שהוא, למעשה, אתגרה האמיתי של מלחמת ויאט-נאם. כל עוד לא הצליחו האמריקאים במשימה זו, לא יוכלו לנצח במלחמה כולה — על אף ניצחונותיהם האחרונים.

הרהורים על המורח התיכון

סא"ל אבידן

בעולם הולך ומסתיים עתה, כנראה, שלב הפרסומים התיאוריים-עיתונאיים על אודות מלחמת-ששת-הימים, ומתחיל תור ההערכות: אבחון של סיבות המשבר — ותצפית תוצאותיו. אחד המחברים בתחום זה, שכבר פירסם את דבריו (ברבעון ORBIS, קיץ 1967), הוא צ'ארלס מרשל, פרופסור ליחסים בין-לאומיים במכון למחקר בין-לאומי מתקדם (S.A.I.S.) שלידי מכללת ג'ורג' הופקינס בואשינגטון. אף שהמחבר מעיד על עצמו, כי אינו מומחה למורח-התיכון או לברית-המועצות, מאלף האורח הבהיר בו מציג הוא את עמדות היריבים הישירים והעקיפים במלחמה. להלן יובאו עיקרי המאמר, וחללו יעוררו ודאי את הקורא להרהורים נוספים משלו.

אף ההגומה המרובה בלשון לטפח אמונה, וכל נאום מלהיב — לגרום לשיכרון. קיימה של לשון משותפת למרחב הערבי כולו חשוב ביותר, שכן מאפשר הוא למדינאים מצליחים להשפיע בכוח אישיותם — בעזרת אמצעי-התקשורת המודרניים, הרדיו והטל-ביוזה — מחוץ לארצם. השיכרון חורג, איפוא, אל מעבר לגבולות המדיניים.

תגובות אלה יוצרות רושם של אחדות חברתית ולאומית. ארגון האזורי של מדינות-ערב הוא המורכב והנרחב מסוגו בעולם. הערבים מדברים הרבה על אחוה ערבית, המושתתת על מסורות עבר מפואר מלפני אלף שנה, מתקופה בה נתקיים שלטון ערבי מאוחר מן האוקיינוס האטלנטי עד למפרץ הפרסי ומבואות הודו. ואולם, לאמיתו-של-דבר, שריוות ארצות-ערב ביריבות הדדית מת-מדת, והאחוה בין משטריהן דומה לאחוות קין והבל. הליגה הער-

בסיכומו של דוח מטעם הוועדה ליחס-יחון של הסינאט האמריקאי נכתב בשעתו: „המורח-התיכון הוא איזור פרוץ במיוחד בעולמנו; שורר בו חוסר-עקביות עמוק, מן הבחינה הגיאוגרפית, הגזעית, התרבותית, הכלכלית ובעיקר — המדינית. לכל כלל בו קיים חריג; ולכל הנחה — סתירתה...“ ואכן, אחד מקווי-האופי הבול-טים, המייחדים את המורח-התיכון, היא המשכיותם של המשברים בו, שהגיעו לשיאם ביוני 1967 — עד כדי היותם לנורמליות.

עמדת הערבים

נושא חשוב בהבנתה של העמדה הערבית הוא כוחה המיוחד-במינו של הלשון הערבית, כפי שהסביר לי פסיכיאטר ירדני זה-לא-כבר, הערבים, ובעיקר הדלים מביניהם, מוצאים במלים מעין תחליף זול לשיכר, האסור עליהם על-פי חוקיהם. ככל סם-משכר עשויה

כוחה של ארצות-הברית באירופה, ובעיקר — ערעור ברית נאט"ו. בדרך זו היתה נעלמת ארצות-הברית מן הים-התיכון — זברית המועצות ממלאת את החלל ומשתללת על מבוואות האוקיינוס ההודי. מרחב ימי זה, השלישי בגודלו בין האוקיינוסים, והיחיד שלחופיו שוכנים עמי "העולם השלישי", אוצר בתוכו אפשרויות עצומות.

ניתן לדמות את התפקיד אליו שואפת ברית-המועצות במזרח-התיכון לתפקידה של בריטניה בימי-הזהרר הוויקטוריאניים. לא בעלות על הפונדקים בדרך, כי אם גישה בכל עת, תוך יכולת הצטיידות במזון וסוסים", כדברי הלורד פאלמרסטון. כלומר: השפעה עליונה על מדינות-חסות אחדות, הדוחקות את שכנותיהן בעזרת ברית-המועצות.

אין זו תכנית-אב ואף אין זה לוח-זמנים מוכן וקבוע — אך אין זה גם פרי-דמיון. ברית-המועצות זהירה בהגשמתה של מדיניות זו, שכן עליה להימנע מעימות ישיר עם כוחה הגרעיני הימי העדיף של ארצות-הברית. עליה לפעול באמצעות שליחים, תוך גיצול תורת "מלחמת-השהרור הלאומיות", הקובעת כי כל אותם אירועים בקרב המדינות המתפתחות המשרתים את תכליתה של ברית-המועצות לגיי סימנים הם — בעוד אשר נטיות מנוגדות, אינן לגיטימיות.

ביחסה לישראל בולטת מדיניותה המניפולטיבית, העושה שימוש באחרים כמכשירים, של ברית-המועצות. יתכן כי היא לא תצטרע כלל אם תיעלם ישראל מעל מפת-העולם; אך סביר יותר להניח כי בנסיבות הקיימות מטרחה היא להביא את ישראל לידי בקשת חסות ממנה; כך נהגה גם כלפי איראן. אולם, מגבלתה של מדיניות זו הינה יתר-פיכתותה: האפסורופסים גוהגים להפריז ביכולת שליטתם על בני-החסות; הם רואים הנחות כעובדות, והופכים — לעתים — מגבלות ליתרונות. נראה כי קובעי-המדיניות הסובייטים אכן הגזימו בהערכת שליטתם על לקוחותיהם הערביים, והוטעו לראות כמות — כאיכות.

ארה"ב

האינטרסים החומריים של ארצות-הברית במרחב מתבטאים ברוח-הי נפט ובדרכי הים והאוויר. למרחב זה השלכה חשובה ביותר על רווחתה וביטחונה של אירופה המערבית. לפיכך נוגדים אינטרסים ארצות-הברית את האינטרסים הסובייטיים במזרח-התיכון, ואולם, עובדה זו נוגדת את הגישה האמריקאית הכוללת במדיניות, שהיא רציונליסטית במהותה, והמדגישה איוון וסימטריה. גישה זו גורסת כי לכל בעיה — פיתרון משלה, וכל סכסוך — הריהו מעין סטיה. הרציונליזם האמריקאי מדגיש הדגש-יתר את ההבנה לבעיותיהם של אחרים — אך זהו מושג דו-משמעי: פכיסתאנים יהודים, פולנים וגרמנים — וכנראה גם ישראלים וערבים — מיטיבים להבין אלה את אלה בקונפליקט שבעיהם — אך אין זו ההבנה השוררת בין זוג נאהבים. הרציונליזם אינו סבלני נוכח עקשנותה של ההיסטוריה או נוכח הבלדים תרבותיים ואתניים. יתר-עליכו, יש בו מידה רבה של דימוי עצמי, כפי שמסתבר מעצתו של נציג אמריקאי באו"מ, לפני שנים אחדות, לנציגים ישראלים וערבים יריבים: "ישברנא את חילוקי-הדעות ביניכם בלוח נוצרית אמיתית..."

עם זאת עוצבה עמדת ארצות-הברית במזרח-התיכון על-ידי תמיכתה בהקמת ישראל, השתתפותה בהצהרה המשולשת בשנת 1950,

בית היא יצור חלוש, והחשובים שבעקרונותיה מופרים ברובם. במישור המעשי — בניגוד לעיוני — משקפות מדינות-ערב קשת של אינטרסים שונים, הגובעים ממשאבים ומסיכויים כלכליים נבדלים, מעבר היסטורי נפרד ומניגודים ביחסים עם ארצות-החוץ.

על אף פיצול זה משמש רעיון האיחוד הערבי — כמסגרת מוצדקת יחידה להקניית סמכות מדינית — כטענה נגד לגיטימיותם של המשטרים הקיימים. והרי לך פרוכוס: המשטרים הערביים השים חובה להעלות מס לרעיון הפוגע בהצדקת קיומם-שלהם; ובמק-ביל — ממשיכים הם לנסות ולשמור על קיום נפרד זה, בניגוד לאידיאל האחדות שהם דוגלים בו, כביכול, מכאן המאבקים הרצף פים על השתלטות — מזה וקיום מזה, תוך צירופים ומיוזגים המשתנים מפעם לפעם. ולפיכך יוכל רק מומחה להגדיר במדויק את היריבויות וזריבויות-המשנה המצטלבות ברגע מסויים.

ישראל, השונה מן הבחינה התרבותית והדתית מן הערבים והמב-תרת את המרחב הערבי, מסמלת בחריפות את התסכול הערבי: היא הוקמה והתרחבה נוכח איבה ערבית ויתרון כמותי של הערבים. רגש הכבוד-העצמי הערבי תובע לייחס מצב זה לעזרה-מן-החוץ; על-ידי כך ניתן להתחס ישראל כאל יצור מלאכותי, מווייף ותוקפני. בעצמאותה של ישראל אין להודות, ואת המלחמה בה יש להמשיך — ואם לא בפועל, לפחות במלים, בתיאוריות, בהב-טחות ובחלומות. על אף השוני בין גישותיהם של המשטרים השונים לבעיה זו — הריהו בבחינת שאלת-יחיים למרביתם: כל מחזה של הסכמה פורמלית לקיומה של מדינת-ישראל תעורר התמרדות — מה גם שבעיית הפליטים הפלשתינאיים חריפה כיום יותר מאשר בעבר.

אחדות-הערבים נתגלתה בהתנגדות למציאותה של ישראל בלב העולם הערבי. כך העניק כישלונם הבולט ביותר של הערבים — את היסוד היחיד לאחדותם הזוכה לעמידות ולהצלחה.

ישראל

שתי גישות נתפתחו בישראל בחגובה לאיבה הסובבת אותה והמכוונת נגד עצם קיומה:

- הגישה הראשונה מזוהה, אף-כי לא באורח בלעדי, עם ילידי-הארץ ועם הדור הצעיר שגדל בה. האוריינטציה בגישה זו ממוקדת כלפי פנים, וניתן להגדירה כ"כנענית" או כקוראת להחיות את-מל-כות-ישראל. לפי גישה זו קמה המדינה הודות למאבקם הנחוש של היהודים, אשר התמדחם היא אף אשר שמרה על קיומה נוכח הצרים עליה. עתידיה של ישראל יהא תלוי גם בעתיד באותו גורם.
- הגישה השניה — פניה כלפי הוץ; היא רואה באיוון בין כחות חיצוניים את היסוד החיוני לתקומתה של המדינה ולקיומה. הנוטים לגישה זו באים בעיקר מקרב הישראלים שעלו מן התפור צות, והללו רגישים במיוחד לנעשה בגולה. גישה זו מדגישה כחיוניים את הפיכתו, ההימנעות מעימות עם הערבים, ההשהיה, ההרגעה והפיוס. עד ערב מלחמת ששת הימים שלטה בישראל גישה זו, אולם משנכשל הניסיון להרתיע את האויב בלא עימות מלחמתי — עלתה גם הגישה השניה.

ברית-המועצות

נראה כי אין קברניטי ברית-המועצות שואפים להשתלטות מיידית או גלויה על המזרח-התיכון. שאיפתם רחבה וכוללת יותר: היסול

והתחייבותה כלפי ישראל לסייע לה בקיום שיט חופשי במפרץ-
אילת — ב-1957. ארצות-הברית היא, למעשה, המעצמה היחידה
שהיא בעלת עוצמה אסטרטגית מספקת ביס-התיכון. כן משמשת

מעצמה זו כמקור העיקרי לתרומות הכספיות, המסייעות להצלחתה
הכלכלית של ישראל. עליכן נראית ארצות-הברית בעיני-הערבים
כאחראית לקיומה של ישראל.

משהחליטה ישראל לנקוט בפעולה צבאית כדי לערער את יסודן הצבאי של תכניות ברית-המועצות
ובנות-חסותה, גברה בה האוריינטציה הממוקדת בה עצמה: ההכרעה בה נפלה לפעול לבדה, מבלי
להמתין לאחרים. החלטה זו נתבססה על התחשבות בערכו של המאזן החיצוני, על ההערכה —
שנתאמתה — ברית-המועצות לא תתערב בלחימה, עקב הכרתה במשמעותו של האינטרס האמריקאי
באיזור, הנעזר במשאבים גרעיניים וימיים עדיפים. הפעולה בוצעה בתעוזה כמותה ניתן למצוא רק
אצל מי שאינו יכול להרשות לעצמו כישלון; היה זה מקרה בו הוטעו ממשלות על-ידי תכניותיהן-
שלהן.

קשה תהא לחזות את המועד בו תוכל ישראל לזכות בשלוח בתוך סביבה שתיראה נורמלית;
המזרח-התיכון ימשיך בעיקשותו כתמיד, וספק אם תוכל ברית-המועצות, גם אם תרצה, לוותר על
תמיכתה ב„עתיד מהפכני“ במדינות-חסותה.

אולם, בעקבות המלחמה יתרחשו ודאי שינויים במרחב; אחד מהם כבר נראה לעין, הוא השינוי
שחל במעמדה של תעלת-סואץ. צדק לורד פאלמרסטון כאשר פיקפק, לפני כמאה שנה, בתבונה
שבכריית-התעלה: אינטרסים רבים מדי יתמקדו בה, וזאת — באיזור הנוטה מאוד, מאז ומעולם,
לחוסר-יציבות.

חסימתה של התעלה על-ידי המצרים מחייבת לדון בשאלה אם ניתן להפקיר נתיבי-מים חיוני כליכך
לשגיונותיה של שאפתנות מקומית. התשובה מתגבשת לא בתכניות-בינאום יומרניות, כי אם
בהסתגלותו של הסחר העולמי לווייתור עליה. משתקטן חשיבותה הבין-לאומית של התעלה —
תקטן אף יכולת-המיקוח של המצרים. גם ישראל עשויה אז להיות יותר ויותר לבדה. משום כך,
יש משום חזון לבאות בעמדה שגברה בישראל ביוני 1967.

על שתי תשובות לנואמר אחד *

אל"מ נ. פעיל

גורמי היסוד למשמעת הצבאית. בחרתי לפרסם את הדברים
ברבים משום שיש החושבים כי המשמעת הצבאית היא ערך עליון
וקדוש לעצמו, גם בלי התכלית של הקרב.

● בסוף רשימתו טוען אל"מ צפורי נגדי שאני מעלה תזה כאילו
ישנם קצינים הטוענים כי המשמעת הצבאית טעמה בכפיה שבשירות
החובה. יתכן, אמנם, כי אל"מ צפורי לא שמע טענה זו מעודו.
אולם היא נשמעת, ומשתמעת, גם מבין השיטין של הבריו-הוא.
המאמר הנ"ל הוא רק הראשון בסדרת מאמרים על נושא המנהיג-
נות. המאמר הבא: „האתגר האמיתי של המנהיגות היא טיפוח
הנכונות להילחם“ ובו טוען אני כי מפקד צבאי מתחיל אמנם את
עבודתו כמפקד ממונה, אולם האתגר האמיתי שלו הוא להפוך
למנהיג של אמת, שחייליו ישישו לבצע את רצונו.

קנאותו של אל"מ מ. צפורי להשיב ולחזור ולהשיב למאמרי בדקד-
קנות, מחייבת אותי להבהיר לקוראי „מערכות“, ואל"מ צפורי
בפרט, פרטים אחדים:

- מאמרי בענין „משמעותה של המשמעת“ נמסר ל„מערכות“
כהודש לפני מלחמת ששת הימים. המאמר לא שוגה אפילו כהוא
זה אחריה.
- המאמר הוא בעקבות הרצאה שהשמעתיה מספר פעמים בפני
צוערי בית הספר לקצינים.
- המאמר, כמו ההרצאה, כוונתו לנסות להתעמק ולהבין את

* לרשימתו של אל"מ מ. צפורי, עמ' 37.